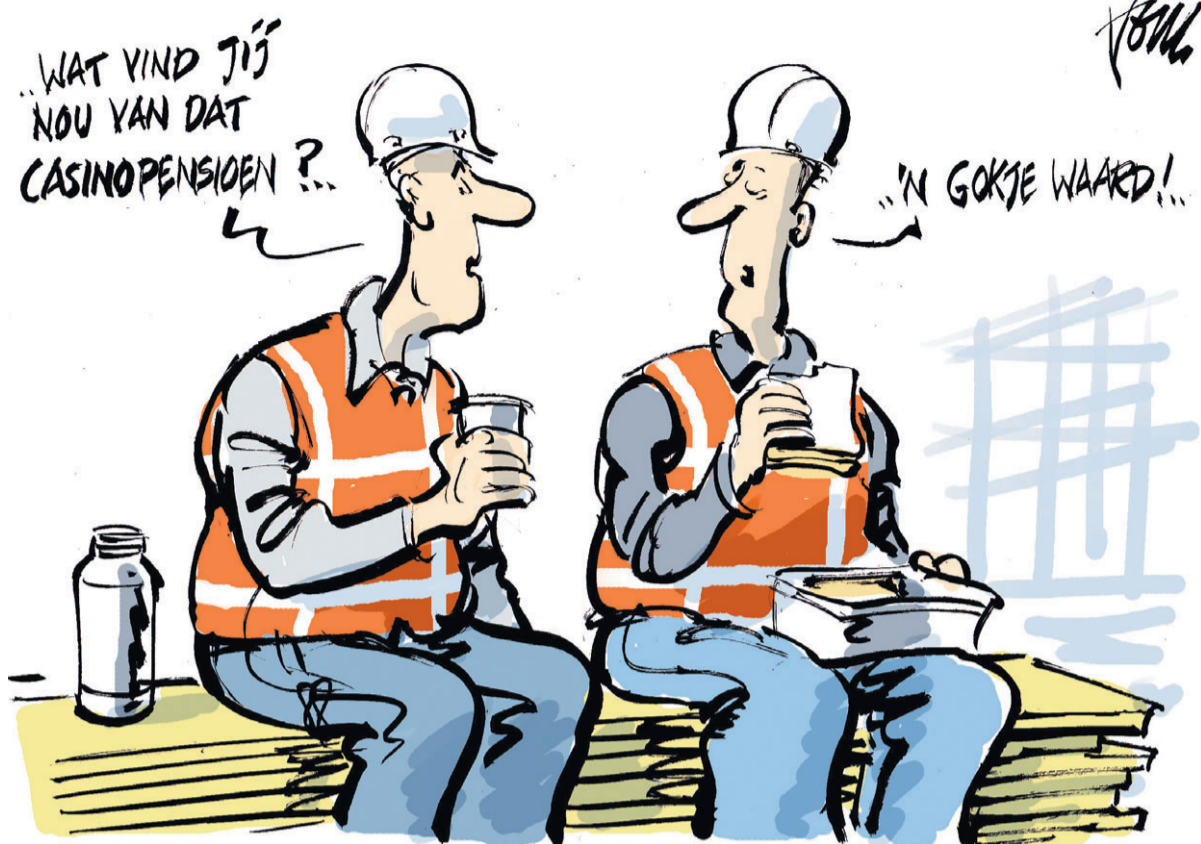

CARTOON / TOM

Duurzaamheid in onderwijs bijzaak

Het integreren van duurzaamheid in opleidingen is minder makkelijk dan het lijkt. Voor de meeste studenten is het iets is wat erbij komt, constateert Ellen van Bueren. Activiteiten als de Green Building Week zijn dan – als alternatief – noodzakelijk om innovaties te laten doorsijpelen.

Wereldwijd is het deze week de Green Building Week. Nederland doet dit jaar voor het eerst mee. Deze week is hard nodig in Nederland: we doen nog steeds minder dan mogelijk is. Er zijn weliswaar architecten, ontwikkelaars, aannemers en beheerders die de kennis en kunde in huis hebben om echt duurzaam te (ver)bouwen, maar in het merendeel van de organisaties is de aandacht voor duurzaamheid beperkt. Al sinds het kabinet Kok I wordt geprobeerd om deze kloof tussen koplopers in duurzaam bouwen en het peloton, te dichten, maar zolang 'duurzaamheid' geen onlosmakelijk onderdeel uit maakt van ons onderwijs, kun je niet van studenten verwachten dat in hun werkzame leven duurzaamheid wél integraal onderdeel uitmaakt van hun beslissingen.

Trend

In het hoger onderwijs heeft de aandacht voor milieu vanaf de jaren zeventig en tachtig vooral geleid tot specialistische opleidingen. De afgelopen jaren lijken universiteiten deze trend te willen keren en geven de colleges van bestuur aan dat 'duurzaamheid' onderdeel moet uitmaken van alle opleidingen. Het integreren van duurzaamheid in bestaande opleidingen is echter minder makkelijk dan het lijkt. Zo is 'duurzaamheid' niet eenduidig

te definiëren. Op abstract niveau heeft iedereen wel een beeld van wat duurzaamheid is en is vriend en vijand het er over eens dat het nastrevenswaardig is. Maar als het concreter wordt, als het opeens gaat over de renovatie van dat ene woonblok of over de bouw van dat nieuwe kantoor, dan blijken de tegenstellingen tussen verschillende waarden die duurzaamheid poogt te overbruggen toch boven te komen drijven. Bovendien laat een fenomeen dat niet eenduidig is te definiëren zich lastig meten. Hoe meet je leefbaarheid? Hoe duurzaam is een energieneutrale woning die alleen per auto kan worden bereikt? Daarnaast: kennis over duurzaamheid is nog volop in

Geen onlosmakelijk onderdeel van de studie

ontwikkeling. Wat de ene dag als oplossing wordt gepresenteerd, wordt de volgende dag alweer bekritiseerd vanwege de onvoorzien effecten. Hoewel dit maatschappelijk al snel tot wantrouwen of algehele desinteresse in het fenomeen duurzaamheid leidt, is dit voor het onderwijs nog niet zo zeer het grootste probleem. Het wordt ingewikkelder als we ons realiseren dat ook de methoden en modellen waarmee de milieueffecten van duurzaamheid inzichtelijk worden gemaakt, nog volop in ontwikkeling zijn. Wetenschappers uit gevestigde monodisciplinaire wetenschappen hebben vaak moeite met dit soort vormen van voortschrijdend inzicht, die – hoe valide en legitiem ook – al snel overkomen als wetenschappelijk gerommel en schril afsteken bij de uitgekristalliseerde methoden en technieken die zij in

hun eigen vakgebied hanteren en doceren aan hun studenten. Het is dus niet verwonderlijk dat duurzaamheid in het onderwijs vooralsnog vooral in afzonderlijke opleidingen wordt aangeboden. De dynamiek en focus van het vakgebied 'duurzaamheid' verschilt nu eenmaal sterk van die de monodisciplinaire vakgebieden die – in vergelijking met duurzaamheidsgeoriënteerde opleidingen – redelijk vastomlijnde curricula hebben die hun waarde voor de arbeidsmarkt hebben bewezen. In tijden van steeds verdergaande efficiencydoelstellingen van het hoger onderwijs is het begrijpelijk dat opleidingsdirecteuren niet staan te springen om duurzaamheid expliciet een plek te geven in het onderwijs. Dat vergt aanpassingen in het curriculum en bijscholing van de docenten.

Kloof

Vooralsnog zullen we onze kennis over duurzaamheid dus moeten betrekken van daartoe gespecialiseerde opleidingen en wordt het gros van de studenten nog altijd opgeleid in opleidingen waarin weinig aandacht is voor duurzaamheid. Zolang duurzaamheid voor de meeste studenten iets is wat erbij komt, zullen zij ook in hun latere werkende bestaan dat 'erbij doen'. Voor duurzaam bouwen betekent dit dat de kloof tussen koplopers en het peloton voorlopig zal blijven bestaan. Activiteiten als de Green Building Week zijn dan – als alternatief – noodzakelijk om innovaties te laten doorsijpelen naar de grote groep van welwillende, maar op het gebied van duurzaamheid grotendeels onkundige en onervaren organisaties.

Ellen van Bueren
Universitair Docent aan de TU Delft en editor van het leerboek 'Sustainable Urban Environments: an Ecosystem Approach'

WETENSCHAP

Overleggen en congressen

Na de bouwenquête werd er minder gegeten in de bouw. De commissie Vos heeft geleid tot sluiting van diverse regionale etablissementen. Ze waren niet langer nodig voor het charmeren van potentiële opdrachtgevers, vergaderen vooraf over aanbesteding, het overleg met de opdrachtgever tussendoor, viering van hoogste punten, opleveringen en andere gedenkwaardige momenten.

Jammer voor de horeca, maar vele aannemers waren er niet rouwig om. Al dat overleggen en vieren zette niet alleen de broekriem onder hoogspanning, maar ook de agenda. Aanbesteding om negen uur? Dan vroeg op voor ontbijtoverleg. Aanbesteding gedaan? Snel naar de lunchbespreking met vier gangen. Laat thuis door rijkelijk bevoelde feestelijke oplevering. Toen dat wegviel zaten de aannemers weer wat vaker bij moeders achter de piepers. Er kon ook weer wat langer worden uitgeslapen. Meer rust en minder calorieën. De bouw werd een gezondere sector. Inmiddels lijkt het tij op dat punt weer gekeerd. Het gaat niet goed met de bouwsector. Veel uitleg heeft dat niet nodig. Er worden minder opdrachten voor nieuwbouw gegeven en onderhoud wordt uitgesteld. Voor diegenen die (nog) in de bouw werkzaam zijn is het alleen maar drukker geworden. De budgethouders voor communicatie en PR hebben hun handen vol. Iedereen is zich aan het profileren. Staan we voldoende in the picture?

Hebben we onze brand wel goed gepositioneerd? Nu de financiële broekriem moet worden aangehaald organiseren de bedrijven en instellingen, allerhande bijeenkomsten, overleggen en symposia. Heb je vrees uit de gratie te raken, of ben je bang leden te verliezen, of angst of je de subsidie veilig kunt stellen? De PR-mensen hebben het antwoord: maak een nieuwsbrief, organiseer een event (of beter: een topontmoeting), begin een social-media groep op linkedin, hyves of facebook. CUR, CROW, Betonvereniging, Staalvereniging, COB, Regieraden, Vernieuwing Bouw, brancheverenigingen, KvK, bedrijven, bureaus, studieverenigingen, fora, platform, uitgevers en nog talloze anderen strijden om een plekje in de agenda. Om niets te missen kunnen we van event naar event congresseren. Natuurlijk moeten het nuttige en aangename verenigd worden. Samen langs het buffet en dan eten aan te kleine statafels. Ondertussen is het steeds moeilijker voor studenten een stage- en afstudeerplaats te vinden. We hebben 'geen capaciteit' om de student te begeleiden is vaker het antwoord. Misschien een gezond idee om daar een congres over te organiseren. Straks maar even overleggen met onze PR-afdeling.

Prof. André Dorée
Universiteit Twente, construction management en engineering

COLUMN / VULPERHORST

Nutsbedrijf ondergrond(s)

Het oprichten van lokale nutsbedrijven die als eigenaar van de ondergrond optreden ligt voor de hand nu bouwende Nederland steeds actiever in de ondergrond wordt. Ontwikkelaars, beleggers, bouwers en 'providers' (laten) boren naar warmte en koude om op die manier duurzaamheidsdoelstellingen van gebouwen te realiseren. Het goede nieuws is dat de bouwsector zo actief is, het 'slechte' nieuws is dat natuurlijke hulpbronnen die publiek eigendom zijn nu redelijk willekeurig door particulieren worden geëxploiteerd. Met als bijkomend effect dat het steeds drukker wordt onder de grond en dat particuliere initiatiefnemers elkaar voor de voeten beginnen te lopen (interferentie noemen ze dat, zodat je meteen niet meer weet waar het over gaat). Grappig is dat de pioniers bezig zijn om de instal-

latie te scheiden van het gebouw en het vervolgens te zoeken in onderlinge samenwerking. Veel simpeler is om lokale nutsbedrijven op te richten. Die treden op als eigenaar van de ondergrond. Organiseren per gebied (spelregels voor) warmte en koude opslag voor alle afnemers, stellen hoge eisen aan de installateurs en particuliere exploitanten van installaties en zien toe op beloften die aanbieder doen aan argeloze huurders en eigenaren van gebouwen. Want wie op google zoekt naar mislukte projecten valt van de ene in de andere verbazing. Het oprichten van lokale nutsbedrijven is tenslotte een enorme grappige actie. Gemeenten hebben met hun energiebedrijven (die draaien op CO₂ producerende koleninstallaties) verkocht en nu gaan ze zelf weer duurzaam energie produceren.

Lenny Vulperhorst
Adviseur Andersson Elfers Felix Utrecht
l.vulperhorst@aef.nl